МАУКІ

Він важив сто десять фунтів. Його волосся було кучеряве та негроїдне, а сам він був чорний. Але то був вельми характерний чорний колір. Не чорно-синій, не чорно-пурпуровий, а чорно-фіолетовий. Звали його Маукі, і був він сином вождя. Він мав три тамбо. Тамбо означає по-меланезійськи табу, тобто є близьким родичем цього полінезійського слова. І ось якими були ці три тамбо: по-перше, йому не можна було вітатися з жінкою за руку, і жіноча рука ніколи не мусила торкатися ані його, ані його особистих речей; по-друге, йому не можна було їсти молюсків або якусь їжу, приготовану на вогні разом з молюсками; по-третє, йому не можна було торкатися крокодила і подорожувати в каное, де була б хоч якась частина крокодилячого тіла, навіть така маленька, як зуб.

Зуби його були по-іншому чорними — темно-чорними, а вірніше — закіптюжено-чорними. Їх зробила такими за одну ніч його матір, притиснувши до них порошковий мінерал, викопаний із зсуву грунту біля Порт-Адамса. Порт-Адамс — село біля океану на Малаїті, а Малаїта — найлютіший острів на всіх Соломонових островах: такий лютий, що на ньому не змогли закріпитися ані плантатори, ані торговці. За час від найперших ловців трепангів та торговців сандаловим деревом і до сучасних вербувальників, оснащених автоматичними гвинтівками й бензиновими двигунами, десятки білих шукачів пригод загинули тут від томагавків і свинцевих куль, випущених із гвинтівок Снайдера[36]. Такою Малаїта залишається й нині, у двадцятому столітті, являючи собою місце, де крутяться вербувальники робочої сили, які нишпорять по узбережжю в пошуках робітників, що бажають найнятися на плантації сусідніх, більш цивілізованих островів за платню тридцять доларів на рік. Мешканці ж цих сусідніх, цивілізованіших островів стали надто цивілізованими, щоб самим працювати на плантаціях.

Маукі мав проколоті вуха, причому не в одному і не в двох місцях, а в двох десятках місць. В одному з отворів невеликого розміру він носив

глиняну люльку. Більші ж отвори були завеликими для такого застосування. Мундштук люльки в них не втримався б і випав. У найбільших отворах кожного вуха він зазвичай носив круглі дерев'яні чопи, кожен з яких мав добрячих чотири дюйми в діаметрі. Грубо кажучи, загальна окружність зазначених отворів становила дванадцять з половиною дюймів. За своїми вподобаннями Маукі був католиком. У численних менших отворах він носив такі предмети, як порожні гвинтівкові гільзи, гвіздки від підків, мідні болти, шматки дроту, пасма линви, листки тютюну, а в прохолодні години дня — яскраво-червоні квіти гібіскуса. З цього можна було дійти висновку, що Маукі запросто міг обійтися і без кишень. Кишеньковий складаний ножик він носив у волоссі на голові, затиснувши кучеряве пасмо між руків'ям та лезом. Його найціннішим надбанням була ручка від порцелянової чашки, яку він підвісив на кільце з черепахового панцира, проштрикнуте, у свою чергу, крізь носовий хрящ.

Але, попри ці прикраси, Маукі мав гарне обличчя. Це було по-справжньому привабливе обличчя за будь-яким стандартом, а для меланезійця він був просто красенем. Єдиною його вадою був брак мужності. Обличчя Маукі було лагідне й жіночне, майже дівче, з дрібними, правильними й витонченими рисами. Але підборіддю та роту явно бракувало вольового виразу. І тільки в його очах інколи проскакували ознаки тих невидимих на перший погляд якостей, які були основою його вдачі і які були незрозумілими для його одноплемінників. Цими якостями були сміливість, кмітливість, безстрашність, багата уява й хитрість. І коли ці якості давали себе взнаки в якихось послідовних і незвичайних діях, на оточуючих це справляло вражаючий ефект.

Батько Маукі був вождем в Порт-Адамсі, тому можна сказати, що Маукі, народжений біля океану, був істотою майже земноводною. Він добре знався на рибах та устрицях, а рифи були для нього як добре знайома книга. Каное також не були для нього загадкою. Він навчився плавати, коли йому був лише рік. У сім років він уже міг затримати дихання на цілу хвилину і допірнути до дна на глибину тридцять футів. А ще в сім років його викрали бушмени, які боялися морської води і

навіть не вміли плавати. Тому Маукі бачив море лише на відстані — крізь прогалини в джунглях та з галявин на схилах гір. Він став рабом старого Фанфоа — старшого вождя з десятка бушменських сіл, розкиданих по узгір'ях Малаїти. Дим, що тихими безвітряними ранками піднімається над цими селами, є для переляканих морем білих людей майже єдиною ознакою того, що внутрішні райони острова кишать аборигенами. Бо білі люди не потрапляють в глиб острова. Вони колись намагалися — в часи золотої лихоманки, — але завжди залишали свої вишкірені голови на закіптюжених палях біля халуп бушменів.

Якось, коли Маукі вже був сімнадцятирічним молодиком, у Фанфоа скінчився тютюн. До його відсутності призвела низка жахливих подій. У результаті всі його села переживали скрутні часи. А все тому, що старий Фанфоа припустився помилки. Бухта Суо була така маленька, що велика шхуна не могла стати в ній на якір. Її оточували мангрові зарості[37], що нависали над глибокими водами. То була справжнісінька пастка, куди якось запливли двоє білих на маленькому суденці. То були вербувальники. Вони привезли із собою багато тютюну та інших товарів, не кажучи вже про три гвинтівки та велику кількість патронів. Морських людей у бухті Суо не було, тож довелося бушменам самим спускатися до моря. Білі люди із суденця провернули прекрасну оборудку. У перший же день вони завербували двадцять новачків. Навіть старий Фанфоа — і той записався. І того ж самого дня з десяток завербованих відрубали голови двом білим чоловікам, повбивали членів команди, а суденце — спалили. Упродовж трьох місяців по тому у всіх бушменських селах було вдосталь тютюну та інших товарів. Але потім до острова підійшов військовий корабель і став лупити з гармат, вергаючи снаряди на багато миль в глиб джунглів. Бушмени перелякалися і втекли зі своїх сіл в глиб острова. Після цього з військового корабля на берег висадилися десантні групи. Вони спалили всі села разом з тютюном та загарбаними товарами. Кокоси та банани позривали, сади їстівної колоказії[38] повикорчовували, а свиней та курей — повбивали.

Фанфоа отримав добрий урок, але що з того? Тютюну він все одно більше не мав. Окрім того, молоді хлопці з його сіл вже боялися

підписувати контракт з вербувальниками. Саме через це Фанфоа і наказав, щоб його раба, Маукі, відвели до бухти і віддали вербувальникам за аванс у вигляді ящика тютюну, а також за ножі, сокири, квітчасту тканину і намисто. Усе це Маукі мав оплатити своїм трудом на плантаціях. Маукі страшенно злякався, коли його привели на борт шхуни. Він скидався на ягня, що ведуть на заклання. Білі люди були істотами лютими. Принаймні мусили бути, інакше вони б не стали крутитися біля узбережжя Малаїти, заходити в його бухти по двоє на шхуні, причому кожна шхуна мала від п'ятнадцяти до двадцяти чорношкірих членів команди та часом аж до шістдесяти чи сімдесяти чорношкірих рекрутів. А окрім цього, завжди існувала небезпека з боку прибережних мешканців, які могли напасти на шхуну, відрізати голови білим і повбивати всіх матросів. Так, ці білі дійсно-таки були лютими людьми. До того ж у них були оті страшні диявольські талісмани: гвинтівки, що могли швидко стріляти багато разів підряд, а також якісь предмети з міді та заліза, що давали змогу шхунам рухатися навіть у безвітряну погоду. А ще у них були оті дивовижні ящики, які розмовляли й сміялися так само, як і живі люди. Маукі чув також про одного білого чоловіка, чий талісман був таким сильним, що цей чоловік міг витягувати зуби і вставляти їх назад коли йому заманеться.

Маукі завели в каюту. На палубі чергував один білий чоловік з двома револьверами на ремені. У каюті сидів другий білий. Перед ним лежала розгорнута книга, у яку він записував якісь химерні позначки та рядки. Він поглянув на Маукі, наче той був свиня чи індик, зазирнув йому під пахви і зробив позначки в книзі. Потім чоловік простягнув паличку, якою писав, і Маукі злегка торкнувся її своєю рукою, взявши таким чином обов'язок працювати впродовж трьох років на плантаціях миловарної компанії "Місячне сяйво". Йому не пояснили, що обов'язок, який він на себе взяв, підкріплюватиметься силою волі злобних білих людей, яка, у свою чергу, підкріплюватиметься всією міццю та всіма військовими кораблями Великої Британії.

На борту шхуни були й інші чорношкірі з далеких невідомих місць. Білі люди щось їм сказали, й ті висмикнули з волосся Маукі довге перо,

після чого коротко підстригли його, а на талію начепили лаву-лаву із яскраво-жовтого ситцю.

Після того як Маукі багато днів провів на шхуні й побачив більше землі та островів, ніж він міг собі уявити, його висадили на острові Нью-Джорджія і відправили на роботу в полі, де він займався розчисткою джунглів та очеретів. Уперше в житті пізнав Маукі, що таке робота. Навіть коли він був рабом Фанфоа, йому не доводилося так працювати. А працювати Маукі не любив. Робота починалася вранці зі сходом сонця і закінчувалася з настанням темноти. Годували робітників двічі на день. А їжа була одноманітна. Тижнями їм не давали нічого, крім солодкої картоплі, потім тижнями згодовували один рис. День за днем Маукі зрізав оболонку з кокосових горіхів; потім багато тижнів підкидав дрова у вогнища, на яких коптилася копра. Від цього заняття у нього заболіли очі, і його перевели на лісоповал. Маукі добре вправлявся з сокирою, і його згодом прилаштували до бригади, що займалася зведенням мостів. А одного разу його покарали, перевівши до бригади, що будувала дороги. Інколи його брали на китобійні судна, коли ті перевозили копру з далеких островів або коли білі люди виходили в море глушити динамітом рибу.

Маукі багато чого навчився, зокрема — розмовляти ламаною англійською, якою він спілкувався з білими людьми та іншими рекрутами, бо ті розмовляли на сотнях різноманітних місцевих діалектів. А ще він узнав декотрі цікаві речі про білих людей, головним чином те, що вони тримали своє слово. Якщо вони казали, що дадуть йому брикет тютюну, то давали. Якщо казали, щоб він не робив того чи іншого, бо витрясуть з нього душу, то неодмінно витрясали кожного разу, коли він не слухався їх і таки робив те, що було заборонене. Іще одне він засвоїв дуже чітко: жодного хлопця не покарають, якщо він не порушить правил. Навіть коли білі чоловіки були напідпитку, а таке траплялося досить часто, вони все одно ніколи нікого не били, якщо правила не порушувалися.

Маукі не подобалося працювати на плантаціях. Роботу він зненавидів, тим більше він був не ким-небудь, а сином вождя. До того ж уже минуло десять років відтоді, як його викрав з Порт-Адамса старий Фанфоа, і йому дуже хотілося додому. І Маукі втік. Він рвонув через чащу, сподіваючись вийти на південне узбережжя, вкрасти там каное і доплисти додому в Порт-Адамс. Але по дорозі у нього почалася пропасниця, і його спіймали й привезли назад скоріше мертвого, аніж живого.

Вдруге він утік в компанії двох хлопців з Малаїти. Вони пройшли двадцять миль по узбережжю, і їх сховав у своїй хатині вільнонайманий робітник з Малаїти, який мешкав у тому селі. Але пізньої ночі прийшли двоє білих, які зовсім не боялися місцевих мешканців. Вони витрясли душу з трьох утікачів, зв'язали їх, як свиней, і кинули в китобійний човен. Але з чоловіка, що їх сховав, напевне витрясли кілька душ, судячи з того, як літали по хатині його волосся, шматки шкіри та зуби. До кінця його земного життя вибили з нього охоту приховувати робітників-утікачів.

Цілий рік трудився Маукі. Потім його зробили хатнім слугою. Він став добре харчуватися, і в нього з'явилося багато вільного часу. Робота була легка і полягала в тому, що він прибирав будинок і подавав білим людям віскі та пиво в будь-яку годину дня та більшу частину ночі. Йому це подобалося, але ще більше йому подобався Порт-Адамс. Маукі залишалося працювати ще два роки, але два роки — то ціла вічність, коли туга за домівкою стає нестерпною. За рік служби йому додалося мудрості, і тепер, коли Маукі працював хатнім слугою, у нього з'явилася слушна нагода. До його обов'язків входила чистка гвинтівок, і він знав, де висів ключ від комори. Саме Маукі дістав ключ, яким відкрили замок на човні, саме Маукі спорядив цей човен дюжиною вінчестерів і величезною кількістю патронів, ящиком динаміту з детонаторами та запалом і десятьма ящиками тютюну.

Дув північно-західний мусон, і вони втекли й вирушили на південь, удень переховуючись на далеких безлюдних острівцях або затягуючи

свій китобійний човен у кущі, якщо зупинятися доводилося на великому острові. Таким чином утікачі дісталися острова Гвадалканал, пропливли вздовж нього половину його довжини, а потім пройшли через протоку Індіспенсабл-стрейт до острова Флорида. Саме там вони і вбили хлопця з острова Сан-Кристобаль, а потім відрізали голову, а решту тіла — зварили і з'їли. До узбережжя Малаїти залишалося якихось двадцять миль, але останньої ночі сильна течія й поривчастий вітер не дали їм подолати цю відстань. Світанок застав утікачів за кілька миль від їхньої мети. Але разом зі світанком прийшов і катер, на якому були двоє білих чоловіків, які зовсім не злякалися одинадцятьох мешканців Малаїти, озброєних дванадцятьма поцупленими вінчестерами. Маукі та його супутників відвезли на Тулагі, де мешкав великий білий начальник усіх білих людей. І великий білий начальник зізвав суд, після якого кожного втікача нагородили двадцятьма ударами батогом та оштрафували на п'ятнадцять доларів. Потім їх повернули на Нью-Джорджію, де білі люди витрясли з них душу і відправили на роботу. Але Маукі вже не був хатнім слугою. Його призначили до бригади, що будувала дороги. П'ятнадцять доларів штрафу заплатив за нього той білий чоловік, від якого він утік, і Маукі було сказано, що тепер йому доведеться їх відробляти, а це означало ще півроку. А ще на один рік потягнула його частка поцупленого тютюну.

Тепер Порт-Адамс віддалився аж на три з половиною роки, тому однієї ночі Маукі вкрав каное і втік. Ховаючись на острівцях протоки Меннінг-стрейт, він пройшов крізь неї і почав пробиратися вздовж східного узбережжя острова Ізабель, але всі його зусилля виявилися марними. Коли Маукі вже спромігся подолати дві третини шляху, його спіймали в лагуні Меріндж двоє білих. Через тиждень він утік від них і сховався в хащах. На острові Ізабель бушменів не було, а тільки люди моря, які всі були християнами. Білі люди призначили винагороду в п'ятсот брикетів тютюну, і тому кожного разу, коли Маукі тікав до берега, щоб поцупити каное, за ним гналися люди моря. Так проминуло чотири місяці, й одного разу, коли винагороду підняли до тисячі брикетів, його спіймали, відправили назад на Нью-Джорджію й призначили в бригаду, що будувала дороги. Тисяча брикетів коштували

аж п'ятдесят доларів, і Маукі мав компенсувати їх сам, а це означало рік та вісім місяців роботи. Тож Порт-Адамс віддалився тепер аж на п'ять років.

Туга за домівкою ставала дедалі сильнішою, і Маукі зовсім не збирався заспокоюватися, слухняно відпрацювати свої чотири роки й податися додому. Наступного разу його спіймали безпосередньо при спробі втечі. Про його справу доповіли містеру Гейвбі, який був управляючим на острові від компанії "Місячне сяйво", і містер Гейвбі дійшов висновку про невиправність Маукі. Компанія мала плантації на островах Санта-Крус, за сотні миль від Нью-Джорджії, куди вона відправляла всіх невиправних утікачів. Туди ж доправили і Маукі, але на Санта-Крус він так і не потрапив. Шхуна кинула якір на острові Санта Анна, і вночі він утік. Допливши до берега, Маукі поцупив у торговця дві гвинтівки та ящик тютюну і вирушив на каное до острова Кристобаль. Малаїта лежала на півночі за п'ятдесят чи шістдесят миль. Але коли втікач спробував доплисти до рідного острова, він потрапив у шторм, і його віднесло до Санта Анни. Там обікрадений ним торговець закував його в кайдани і тримав у себе доти, поки із Санта-Круса не повернулася шхуна. Дві гвинтівки торговцю вдалося повернути, але ящик тютюну обійшовся Маукі в іще один рік робіт. Тепер загальна сума років, що їх Маукі заборгував компанії, становила шість.

Повертаючись до Нью-Джорджії, шхуна кинула якір в Марау Саунд, найвіддаленішій південно-східній точці Гвадалканалу. Маукі дістався до берега в наручниках і втік у хаші. Шхуна пішла далі, але представник компанії запропонував винагороду в тисячу брикетів, і бушмени привели йому Маукі, рахунок якого збільшився тепер ще на рік та вісім місяців. І знову, перед приходом шхуни, він утік, цього разу — в китобійному човні, прихопивши із собою ящик тютюну, поцуплений у торговця. Але біля Угі він потрапив у шторм, і місцеві аборигени-християни відібрали у нього ящик з тютюном, а самого Маукі здали торговому представникові компанії, який жив на острові. Ящик з тютюном, що опинився в аборигенів, означав іще рік робіт, а термін виріс тепер до восьми з половиною років.

— Ми відправимо його до острова Лорд-Гоув, — сказав містер Гейвбі. — Там зараз Бунстер, тож нехай між собою і вирішують. Я так гадаю: або Маукі зведе зі світу Бунстера, або Бунстер знищить Маукі. У будь-якому разі, баба з воза — кобилі легше.

Якщо з лагуни Меріндж, що на острові Ізабель, вирушити магнітним курсом на північ, то через сто п'ятдесят миль перед вами постануть з океану коралові пляжі острова Лорд-Гоув. Цей острів являє собою кільце суші приблизно сто п'ятдесят миль в окружності, кілька сотень ярдів завширшки у своєму найширшому місці, яке вивищується над поверхнею води максимум на десять футів. Усередині цього піщаного кільця розташована величезна лагуна, усіяна шматочками коралових рифів. Ні географічно, ні етнічно Лорд-Гоув не належить до Соломонових островів. Його мешканці — полінезійці і мова їхня — полінезійська, тоді як люди, що населяють Соломонові острови, є меланезійцями. Лорд-Гоув був заселений під час міграції полінезійців на захід, яка продовжується й донині: південно-східний пасат і досі прибиває до його берега великі каное з високими бортами. Але є також видимі ознаки незначної меланезійської міграції з північно-західним мусоном.

Ніхто і ніколи не приїздить на острів Лорд-Гоув, або, як його ще називають, на Онтонг-Яву. Фірма "Томас Кук та Син" не продає сюди квитків, тому туристи навіть не підозрюють про його існування. Білі місіонери — і ті ніколи не висаджувалися на його береги. П'ять тисяч місцевих аборигенів є людьми вкрай миролюбними і такою ж мірою примітивними. Але вони не завжди були такими миролюбними. У "Путівнику Мореплавця" йдеться про них, як про людей злих та підступних. Але укладачі цього видання, напевне, не знають про ту велику переміну, яка відбулася в серцях аборигенів, коли вони не так давно захопили великий барк і вбили всю команду за винятком другого помічника капітана. Цей останній, якому пощастило врятуватися, позвав на підмогу своїх одноплемінників. Вони повернулися з ним до острова на трьох торговельних шхунах і заходилися проповідувати серед аборигенів ту істину, що тільки біла людина може вбивати білу людину, а нижчі раси до неї і пальцем не сміють доторкнутися. Шхуни курсували

по лагуні, сіючи смерть і руйнування. Нікуди було подітися аборигенам з вузького піщаного кільця, не було на ньому хащі, у якій можна було б сховатися. Остров'ян убивали на місці, і не було такого місця, де б їх не могли помітити, їхні халупи спалили, каное — розбили, свиней та курей повбивали, а дорогоцінні кокосові пальми — позрубували. Це жахіття продовжувалося місяць, після чого шхуни відпливли, але страх перед білою людиною міцно закарбувався в мізках остров'ян, і більше ніколи не наважувалися вони завдати їй шкоди.

Макс Бунстер і був на острові Лорд-Гоув отією білою людиною, яка мала вселяти страх. Він був торговим представником всюдисущої компанії "Місячне сяйво". Прагнучи відправити його подалі з очей, начальство відправило

Бунстера на найвіддаленіший і Богом забутий шматок землі. А не звільнила його компанія тому, що важко було знайти на той острів іншу підходящу людину. Це був високий дужий німець, у якого щось явно було не в порядку з головою. І то — це ще дуже м'яко сказано. Бунстер був водночас нахабою і боягузом, найбільшим дикуном з усіх дикунів на острові. Оскільки він був боягузом, то і жорстокість його була боягузькою. Коли Бунстер уперше найнявся працювати на компанію, його послали на острів Саво. А як на зміну йому прислали хворого на туберкульоз колоніста, то він відлупцював його кулаками і так у скаліченому стані й відправив назад на тій же шхуні, на якій той бідолаха прибув.

Після цього містер Гейвбі спеціально знайшов одного молодого йоркширського велетня, щоб той змінив Бунстера. Цей хлопець з Йоркшира мав репутацію забіяки. Його хлібом не годуй — дай побитися. Та Бунстер і не став з ним битися. Десять днів ходив він тихше води нижче трави — поки йоркширець не зліг від дизентерії та пропасниці. І от тоді Бунстер на нього й напав — збив з ніг та ще й пострибав по ньому, щоб сильніше скалічити. Резонно побоюючись наслідків після одужання жертви, він утік на катері до Гувуту, де теж не проминув

заявити про себе: побив молодого англійця зі скаліченим під час англо-бурської війни обличчям, яке прошила крізь обидві щоки ворожа куля.

От тоді й вирішив містер Гейвбі спекатися Бунстера і послав його на острів Лорда Гоува, що був чимось на кшталт місця для заслання неугодних. Своє прибуття схиблений німець відзначив тим, що осушив пів'ящика джину і відлупцював хворого на астму помічника капітана тієї ж шхуни, що привезла його на острів. Коли ж шхуна відпливла, він зізвав канаків на берег і викликав їх на змагання з боротьби, пообіцявши ящик тютюну тому, хто його переможе. Трьох канаків Бунстер поборов, але четвертий досить швидко поклав його на лопатки, за що дістав не ящик тютюну, а кулю в легені.

Отак і почалося правління Бунстера на острові Лорд-Гоув. У головному селі жило три тисячі людей, але навіть серед білого дня воно ставало безлюдним, коли по ньому проходив Бунстер. Чоловіки, жінки та діти — всі тікали від нього. Навіть свині й собаки — і ті вшивалися геть, а місцевий король ховався під циновкою. Двоє місцевих прем'єр-міністрів жили в постійному страхові перед Бунстером, який волів не дискутувати про суперечливі питання, а викладати свою точку зору з допомогою кулаків.

І ось на Лорд Гоув прибув Маукі, щоб тяжко працювати там цілих вісім з половиною років. З цього острова втекти було неможливо. Чи добре, чи погано, але Бунстеру та Маукі нікуди було подітися одному від одного. Бунстер важив двісті фунтів, Маукі — сто десять. Бунстер був жорстоким виродком. Маукі — примітивним дикуном. І кожен мав власні примхи та власні звички.

Маукі й гадки не мав, на якого хазяїна йому доведеться працювати. Ніхто його не попередив, тому він цілком природно вирішив, що Бунстер буде таким, як і всі інші білі чоловіки: питиме багато віскі, керуватиме, визначатиме закони, завжди триматиме своє слово і ніколи не битиме хлопця незаслужено. Бунстер мав перевагу. Він знав про Маукі все і заздалегідь зловтішався, очікуючи того моменту, коли хлопець

потрапить під його начало. У колишнього кухаря була зламана рука й вивихнуте плече, тому Бунстер призначив Маукі кухарем і головним хатнім слугою.

І невдовзі Маукі дізнався, що білі люди бувають різні. Того ж дня, коли пішла шхуна, йому наказали купити курку в Самісі — місцевого місіонера-тонганця. Але виявилося, що Самісі поплив через лагуну й збирався повернутися лише через три дні. З цим Маукі і повернувся. Видершись крутими сходами (будинок стояв на палях дванадцять футів заввишки), він увійшов до вітальні, щоб доповісти. Торговець спитав, де курка. Маукі розкрив був рота, щоб розказати, що місіонера немає вдома, але Бунстеру пояснення були не потрібні. І він ударив хлопця кулаком. Удар, що прийшовся Маукі прямо по губах, підняв його в повітря. Пролетівши крізь двері, вузьку веранду і зламавши перила, хлопець гепнувся вниз. Губи його були розбиті і перетворилися на безформну масу, а рот наповнився кров'ю та вибитими зубами.

— Наступного разу знатимеш, як огризатися! — гаркнув почервонілий від люті Бунстер, зазирнувши вниз через зламані перила.

Маукі ще ніколи не доводилося бачити таких білих людей, тому він вирішив ходити тихо і ніколи не суперечити. Він бачив, як побили двох хлопців-човнярів, а одного з них закували в кайдани й залишили без їжі на три дні. І це — за те, що вони поламали кочет, коли гребли веслами. А ще з чуток у селі він дізнався, чому Бунстер узяв собі третю дружину, причому — силою, і про це всі знали. Перша ж та друга його дружини спочили на кладовищі, під шаром білого коралового піску та з брилами коралового каменю над ногами та головою. Казали, що вони померли від побоїв. З третьою дружиною Бунстер теж поводився жорстоко, і Маукі сам це бачив.

Але не образити цього білого чоловіка було неможливо, бо він, здавалося, був ображений на увесь світ. Коли Маукі мовчав, він міг ударити хлопця і обізвати його мовчазним похмурим дикуном. Коли ж він розмовляв, то Бунстер бив його за те, що той начебто огризався.

Коли Маукі мав серйозний і заклопотаний вигляд, то схиблений німець звинувачував його в тому, що він замислює щось лихе, і давав йому чортів авансом. А якщо ж Маукі намагався бути веселим і бадьорим, то Бунстеру вздрівалося, що той глузує з нього, і давав йому скуштувати палиці. Бунстер був справжнім дияволом. Селяни вже б розправилися з ним, якби не той урок, який надовго закарбувався в їхній пам'яті. Вони все одно б прикінчили Бунстера, якби на острові були хащі, до яких можна було б утекти. Як не крути, а вбивство білої людини призведе до появи військового корабля, який повбиває усіх винуватих у злочині й познищує дорогоцінні кокосові пальми. Звісно, були ще хлопці-човнярі, які могли втопити деспота, начебто ненавмисне перевернувши катер, але Бунстер завбачливо потурбувався про те, щоб цього не трапилося.

Маукі був іншої породи, і раз втеча була неможливою, то він вирішив прикінчити цього білого. Але біда була в тому, що слушна нагода ніяк не випадала. Бунстер постійно був насторожі. День і ніч револьвери завжди були в нього під рукою. Він нікому не дозволяв проходити позаду нього, про що Маукі дізнався після того, як німець кілька разів побив його за це. Бунстер знав, що цього добродушного і навіть жінкоподібного хлопця з Малаїти йому слід боятися більше, аніж усього населення Лорда Гоува, і це робило його програму знущань та принижень ще більш химерною. А Маукі ходив тихше води нижче трави, покірливо сприймав покарання і ждав свого часу.

Усі білі чоловіки досі поважали його тамбо, але не Бунстер. Тижнева норма тютюну для Маукі становила два бруски. Бунстер давав їх спочатку своїй дружині і наказував Маукі брати бруски у неї. Але це було неможливо, і доводилося Маукі обходитися без тютюну. У такий же спосіб його часто змушували відмовлятися від їжі, й інколи він цілими днями ходив голодний. Його змушували готувати вариво з молюсків, яких було повно в лагуні. Цього він теж не міг робити, бо молюски були тамбо. Шість разів підряд Маукі відмовлявся торкатися молюсків, і шість разів його били до непритомності. Бунстер знав, що хлопець радше помре, аніж порушить тамбо, але називав його відмову бунтом і, мабуть,

убив би його, якби був іще хоч хто-небудь, хто зміг би працювати замість нього кухарем.

Однією з улюблених витівок Бунстера було вхопити Маукі за кучеряве пасмо і бити його головою об стіну. А ще він полюбляв застукати хлопця зненацька й загасити сигару об його оголену шкіру. Бунстер називав це вакцинацією, і Маукі зазнавав кількох вакцинацій на тиждень. Одного разу, сказившись від люті, він вирвав ручку чашки з носа Маукі, розірвавши таким чином носовий хрящ.

"Ото пика!" — так прокоментував Бунстер, коли побачив, якої шкоди він завдав.

Шкура акули схожа на наждак, а шкура ската — на терпуг. У Південних морях аборигени використовують її як напилок по дереву для шліфування каное та весел. Бунстер мав спеціальну рукавицю, зроблену зі шкури ската. Уперше він випробував її на Маукі, одним помахом руки здерши шкіру на спині від шиї до пахви. Бунстер прийшов у захват. Потім він дав скуштувати рукавиці своїй дружині і регулярно "гладив" нею хлопців-човнярів. Прем'єр-міністри острова теж приходили на сеанс масажу цією рукавицею і натужно посміхалися, вдаючи, що сприймають це як жарт.

"Смійтеся, чорт вас забирай, смійтеся!" — підбадьорював їх Бунстер.

Маукі діставалося від цієї рукавиці більше за інших. І дня не минало, щоб його нею не "попестили". Інколи пошкодження шкіри були такими сильними, що він не міг спати, і часто турботливий містер Бунстер здирав наново щойно загоєний верхній шар. Але Маукі продовжував терпляче чекати, бо знав, що рано чи пізно його час таки настане. І він до найменших подробиць знав, що робитиме, коли цей час настане.

Одного ранку Бунстер прокинувся в настрої витрясти душу з усього світу. Почав він з Маукі, Маукі він і закінчив, але в проміжку перепало і

дружині, і хлопцям-човнярам. За сніданком він назвав каву помиями і вихлюпнув гарячий вміст чашки прямо в обличчя Маукі. На десяту ранку Бунстера вже трясло від люті, а через півгодини його вже трясла лихоманка. Це не був якийсь звичайний напад. Він швидко набув важкого характеру і переріс у гнійну пропасницю. Спливали дні, Бунстер дедалі слабшав і навіть не вставав з ліжка. Маукі ж спостерігав і вичікував, поки його шкіра повністю не загоїлася. Він наказав хлопцям витягти катер на берег, вишкребти днище і капітально відремонтувати. Хлопці вирішили, що наказ віддав Бунстер, і заходилися його виконувати. Але сам Бунстер лежав у той час непритомний і ніяких наказів віддавати не міг. У Маукі з'явився шанс, але він все одно не поспішав.

Та криза минула, і Бунстер, опритомнівши, одужував від хвороби. Але він був іще слабкий, як мала дитина. Тоді Маукі зібрав усі свої "багатства", включаючи ручку від порцелянової чашки, і склав їх у коробок. А потім пішов у село і поговорив з королем та його двома прем'єр-міністрами.

"Цей тип Бунстер, він — добрий хлопець? Він вам дуже подобатися?" — спитав у них Маукі.

Король та міністри в унісон відповіли, що цей торговець їм зовсім не подобається. Міністри вилили душу і докладно розповіли про всі ті численні неподобства та приниження, що він їх їм завдав. Їх накопичилася ціла купа. Король — той взагалі не витримав і розплакався. Маукі грубо перервав його.

"Слухайте — я великий вождь моя країна. Ви не любити того типа — білого хазяїна. Я теж не любити того типа. Скільки не давати йому — сто кокосів, двісті кокосів, триста кокосів — йому все одно мало. Йому кінець, ви йти спати, ви — добрі хлопці. Всі канаки[39] — теж добрі хлопці, нехай ідуть спати. Коли чути той великий білий начальник зчинити ґвалт у хаті, ви не чути, як він кричати, і нічого не знати. Ви — спати і нічого не чути".

Таким же чином Маукі поспілкувався і з хлопцями-човнярами. Потім наказав дружині Бунстера повернутися до халупи, де жила її родина. Якби вона відмовилася, то

Маукі потрапив би у скрутне становище, бо тамбо не дозволяв йому торкатися жінок.

Коли будинок спорожнів, він увійшов до спальні, де дрімав представник компанії. Спочатку Маукі забрав у нього револьвери, а потім надів на руку рукавицю із шкіри ската. Бунстера чекало болісне пробудження — перший помах рукавиці обідрав йому на носі всю шкіру.

"Ну що, великий хазяїне, подобається? — вишкірився Маукі і ще двічі змахнув рукавицею, обідравши спочатку лоба, а потім — щоку. — Смійся, чорт тебе забирай, смійся!"

Маукі не поспішав, ретельно виконуючи екзекуцію, і канаки, поховавшись по своїх хижах, чули, як "великий хазяїн зчинити ґвалт". Бунстер волав цілу годину, а може, й довше.

Коли Маукі скінчив, він відніс морський компас та гвинтівки з патронами на катер, а потім почав завантажувати його ящиками з тютюном. Коли він цим займався, з будинку видибала огидна істота з обдертою шкірою і з криком побігла до берега, але не втрималася на ногах і впала, гримасуючи і щось белькочучи. Маукі поглянув на неї і завагався. Потім підійшов і відрубав їй голову, яку загорнув у циновку і сховав у ящик у носовій частині катера.

Наступного дня, довгого і спекотного, канаки спали так міцно, що не почули, як катер пройшов через вузьку протоку і вирушив на південь, йдучи круто до південно-східного пасату. Ніхто не помітив і не перехопив катер на довгому відрізку від острова Лорд-Гоув до берегів острова Ізабель, а також під час виснажливої подорожі від Ізабелі до Малаїти. Маукі висадився в Порт-Адамсі з великим багатством —

гвинтівками і тютюном, — якого тут досі ніхто не мав. Але в Порт-Адамсі надовго він не затримався. Він же відрізав і забрав із собою голову білої людини, і тому тільки лісові хащі могли врятувати його. Тож він повернувся до бушменських сіл, де встрелив Фанфоа та півдюжини вождів, а потім проголосив себе вождем над усіма селами. Коли помер його батько, в Порт-Адамсі почав правити його брат, і разом з Маукі вони об'єднали людей моря та бушменів. Це об'єднання стало найміцнішим і найпотужнішим з усіх войовничих племен острова Малаїта.

Та більше, ніж уряду Британії, боявся Маукі всемогутньої компанії "Місячне сяйво". Одного дня йому в хащі принесли звістку з нагадуванням про те, що він заборгував цій компанії вісім з половиною років роботи. Він дав позитивну відповідь, і невдовзі на острові з'явився неминучий і всюдисущий білий чоловік, капітан шхуни, єдиний білий за час правління Маукі, якому вдалося зайти в хащі і вийти звідти живим. І він не лише вийшов живим, а й прихопив із собою на сімсот п'ятдесят доларів золотих подарунків — то була грошова компенсація за вісім з половиною років роботи плюс вартість декількох гвинтівок та ящиків тютюну.

Маукі вже не важить сто десять фунтів. Він має трьох дружин, і його поперек став утричі ширшим. Він має також багато чого іншого: гвинтівки та револьвери, ручку від порцелянової чашки та прекрасну колекцію бушменських голів. Але найдорогоціннішою за всю цю колекцію є ще одна голова, бездоганно висушена й оброблена, з рудуватим волоссям та жовтуватою бородою, яку Маукі зберігає загорнутою у найтонший та найвишуканіший ситець. Вирушаючи на війну з чужими селами, що не входять до його царства, він незмінно витягує цю голову і, залишившись наодинці у своєму трав'яному палаці, довго і серйозно споглядає її. У такі хвилини на село спадає, як подих смерті, мертва тиша і навіть дитинчата не сміють ані писнути. Ця голова вважається наймогутнішим талісманом на Малаїті, володінню яким і завдячує Маукі своєю величчю та могутністю.